

NACIJA, DIMENZIJE POJMA

▶ **Nacija je društveno-istorijski fenomen**

- ▶ Iako se nacija kao termin pominje još krajem XV-og vijeka, o njenom nastanku možemo govoriti tek sa rađanjem građanskog društva.
- ▶ Nacija kao kolektivitet u modernom smislu ima svoje osnove u stvaranju kapitalističke epohe
- ▶ Pojam etosa se mora uvažiti kad je riječ o razumijevanju nacije, iako etos i nacija ne mogu izjednačiti sa stanovišta istorijskog kontinuiteta
- ▶ Značaj etničke svijesti
- ▶

-
- ▶ Značaj trgovačke razmjene za nastanak nacije
 - ▶ Značaj nastanka grada za nastanak nacije
 - ▶ Istorija nacije je istorija građanskog društva
 - ▶ Kapitalistički društveni obrazac je taj koji je omogućio rađanje moderne nacije
 - ▶ Različiti su načini nastanka nacije na Zapadu i na Istoku
 - ▶ Na Istoku imamo proces istorijskog kašnjenja nastanka nacije, kao rezultat kašnjenja razvoja kapitalističkih društvenih odnosa
 - ▶

- ▶ Nacionalni pokreti se na Istoku javljaju kao rezultat borbe protiv imperijalizma velikih carstava i to u periodu kada sama carstva gube na svojoj snazi, rastrgnuta unutrašnjim protivurječnostima i zaostatkom u modernom ekonomskom razvoju koji je bio karakterističan za zapadne zemlje
- ▶ Nastanak nacije na Istoku tako od samog svog početka ima ratnički, antikolonijalni karakter. Ovdje se nacija rađa u konfliktu, a ne kao rezultat ekonomskog razvoja.
- ▶ Ova dvostrana skica o istorijskom nastanku nacije svakako je idealno-tipskog karaktera. Svaka je nacija, i na Istoku i na Zapadu, imala svoje specifičnosti u razvoju (Francuska, Engleska, Njemačka)

▶ **Nacija ekonomski fenomen**

- ▶ Ekonomska osnova nastanka nacije je kapitalizam kao ekonomski obrazac. Kapitalistička ekonomija je djelovala pozitivno na formiranje moderne nacije, ili drugim riječima, nastanak nacije se ne može zamisliti bez ovih ekonomskih okvira. Ovo jednako važi i za istočnoevropske nacije, iako je sam put razvoja kapitalističkih društvenih odnosa u ovim zemljama bio sasvim drugačiji. U njima se kapitalizam razvija sporije i izazvan je drugačijim, uglavnom spoljnim mehanizmima. U svakom slučaju, početna konstatacija stoji i može se slobodno reći da se nacija u istočno-evropskim zemljama, u modernom smislu, javljaju tek nakon razvoja kapitalističkih ekonomskih odnosa.

▶ **Nacija je društveni fenomen**

- ▶ Nacija je društvena grupa. Sa stanovišU klasifikacije društvenih grupa ona spada u red totalnih društvenih grupa, što znači da se iznad nje ne mogu naći neke druge društvene grupe. Znači da se nacija kao totalna društvena grupa prostire onoliko koliko se prostire čitavo društvo
- ▶ Nacija je proizvod društvenih odnosa zasnovanih na integraciji jedne društvene cjeline kao ekonomske datosti. Tako se u svakodnevnom životu pojedinca percepcija društva vidi kao percepcija cejeline vlastite nacije. Nacija postaje glavno oružje socijalne intcgracije društva kao cjeline.
- ▶ Sve ovo bi bilo sasvim jednostavno kada bi sva društva bila jednonacionalna, što je u praksi veoma rijedak slučaj. Moderna društva su naprotiv, veoma često višenacionalna društva. Tako se nacija kao instrument socijalne integracije pojavljuje kao faktor društvenih sukoba među nacijama

▶ **Nacija je socijalno-psihološki fenomen**

- ▶ Jedan od najsnažnijih motiva svake ličnosti je „gregarni motiv”. Pod ovim motivom se u psihologiji podrazumijeva svijest o pripadnosti određenoj društvenoj grupi. Čovjek, kao biće, prinuđen je da u vlastitoj percepciji projektuje sebe kroz pripadnost određenoj društvenoj grupi – zajednici
- ▶ U tom smislu, jedna od najznačajnijih karakteristika nacije jeste upravo da ova predstavlja socijalno-psihološku kategoriju
- ▶ U osnovi, sa stanovišta intenziteta osjećaja pripadnosti naciji, pojedinac može imati osjećaj:
 - ▶ potpune stopljenosti sa nacijom, tako da ne vidi nikakvu individualnost;

- ▶ -snažnog nacionalnog osjećanja, pri čemu je pojedinac svjestan svoje posebnosti u odnosu na zajednicu;
- ▶ -racionalnog nacionalnog osjećanja, koje se sastoji u balansu sa doživljajem vlastite individualnosti i doživljajem pripadnosti naciji;
- ▶ -slabog nacionalnog osjećanja, pri čemu se doživljaj nacije postavlja na sekundarni nivo, a prioritet je individualni svijet;
- ▶ -nikakvog nacionalnog osjećanja, pri čemu pojedinac nacionalnu zajednicu uopšte ne osjeća kao svoju.
- ▶ Sasvim je jasno da od prirode nacionalnog osjećanja u mnogome zavisi i način na koji će se pojedinac odnositi prema pripadnicima drugih nacija. U situaciji potpune stopljenosti vlastitog i nacionalnog bića, sasvim je izvjesno da će taj odnos biti krajnje netolerantan sa tendencijom za otvoreni sukob i prijetnjom fizičkog uništavanja pripadnika druge nacije. Naprotiv, kada pojedinac nema nikakav doživljaj vlastite nacije, za njega je nacionalni sukob krajnje nerazumljiv i neprilivatljiv

▶ **Nacija je politički fenomen**

- ▶ Sljedeći stepenik u nastanku nacije kao političke kategorije jeste rađanje same nacionalne države koja je tretirana kao građanska država. U svom nastanku, nacionalna država kao politička kategorija, prepuna je paradoksa. Jedan od osnovnih jeste da je građansko društvo izgrađeno na principima slobode, jednakosti i bratstva, a da je pri tome u tom društvu bila očito velika razlika između klasa i slojeva, dok je sloboda kao individualna kategorija, vrlo brzo nakon formiranja novog društva, postala ograničena nacionalnim kolektivističkim principima koji su u svojoj ekspanziji prijetili stalnim ratovima sa pripadnicima drugih nacija.

-
- ▶ Nacionalna težnja za vlastitom državom je dio političkog svakodnevlja nacija, koja se mora prihvatiti kao činjenica. U istočnoevropskim društvima, koja su, kao što smo vidjeli, razvijala svoju naciju po nešto drugačijem obrascu nego što je to slučaj sa zapadnim nacijama, ovaj princip je, također, opšteprihvaćen. Tako su ove zemlje borbu protiv imperatora shvatile kao borbu za stvaranje sopstvene nacionalne države, a na teritorijama koje dominantno obuhvataju pripadnici te nacije. Na taj način se ustvari sam nastanak nacije može tumačiti kao nacionalno-oslobodilački pokret koji ima za cilj stvaranje nacionalne države.
 - ▶ U svojoj težnji za kolektivnom akcijom, nacija je u suštini politička, a politika postaje nacionalna. Zato i nije daleko od istine konstatacija da se svi nacionalni pokreti u svom začetku pojavljuju kao politički pokreti, tj. kao zahtjevi određene nacije za političkim ciljevima, od kojih je jedan od najvažnijih, upravo stvaranje nacionalne države

▶ **Nacija kao kulturni fenomen**

- ▶ Svaka je nacija u isto vrijeme i određeni kulturni model. Ovo zato što se nacije razvijaju u veoma sličnim društvenim uslovima, i zato što imaju zajedničku historijsku osnovu oličenu u etnosu. Tako se na ovim osnovama razvija kultura kao nacionalna kultura. Pod time se podrazumijeva da se u okviru nacije razvijaju zajednički kulturni instituti kao što su jezik, sistem vrijednosti, moral, način života, religija, literatura, umjetnost, ideologija... Nacija je dakle kulturna cjelina i može se posmatrati na ovaj način.
- ▶ Kulturni identitet nacije je jedna od veoma značajnih činjenica koja omogućava konstituisanje nacije u svakom drugom smislu. Uviđajući da govore istim jezikom, da imaju zajedničke kulture institucije, zajednički način života i zajedničke mitove, pripadnici jedne nacije lakše prihvataju pripadnike svoje nacije, pri čemu je omogućeno da se sa ovima identifikuju. Sa druge strane, za samu društvenu nauku, kulturni identitet nacije olakšava da se pojmovnom aparaturom nacija shvata i kao cjelina, te analizira na bazi razumijevanja kulture koju ta nacija ovaploćuje.

- ▶ LITERATURA: B. ĐUKANOVIĆ, B. KUZMANOVIĆ, M. LAZIĆ, M. BEŠIĆ (2001): **Nacija i država: istraživanje nacionalne svijesti i stanovišta o državi u Crnoj Gori**, Podgorica: CID, SoCEN, str. 24-37